

Душко ДИМИТРИЈЕВИЋ<sup>1</sup>

## ОТВОРЕНА ГРАНИЧНА ПИТАЊА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ СА СУСЕДНИМ ДРЖАВАМА — 20. ГОДИНА НАКОН ДЕЛТОНСКОГ СПОРАЗУМА

**Сажетак:** И поред чињенице што су изразиле спремношћу за поштовањем територијалног интегритета Босне и Херцеговине, сачињеног у одредбама члана 10. Дејтонског мировног уговора од 21. новембра 1995. године, суседне државе Босне и Херцеговине - Србија, Хрватска и Црна Гора нису аутоматски признале примену деколонизационог принципа *uti possidetis juris*, о претварању административних граница у државне. Примена овог принципа у југословенском случају проистекла је из прејорука Арбитражне комисије Конференције о бившој Југославији а на основу уског тумачења јуриспруденције Међународног суда правде из које је аналогијом провучено сувисло правило да се у одсуству споразумних решења, међурејубличке границе између југословенских република смањују државним границама. Тиме је практично, уоквирен територијални *status quo* нових држава на подручју бивше Југославије, а правно је „замрзнуто“ постојеће ефективно стање након њене дисолуције. Иако је поменуто решење прихваћено из сигурносних разлога и на основу одлука надлежних органа Уједињених нација, принцип *uti possidetis juris* није до краја успео помирићи различите позиције држава сукцесорки СФРЈ поводом утврђивања линије разграничења. То се, по много чему очигује и на примеру Босне и Херцеговине у односу са њеним суседима, где је евидентно да још увек постоје отворени гранични проблеми и где би било логично да се ови проблем уз примену свих релевантних правила и принципа међународног права реше у што скорије време и на адекватан начин.

**Кључне речи:** Разграничење, Босна и Херцеговина, Дејтонски уговор, међународно право.

### 1. СТАТУС ГРАНИЦА НАКОН СУКЦЕСИЈЕ СФР ЈУГОСЛАВИЈЕ

Сукцесија СФР Југославије оставила је у многим случајевима отвореним питање делимитације и демаркације државних граница између бивших југословенских република. То је и разумљиво с обзиром на правне тешкоће на које је наилазила тзв. Бадинтерова Арбитражна комисија Конференције о Југославији делегирана да пружи мишљења која би допринела проналажењу прихватљивих решења за југословенску кризу.<sup>2</sup> Данас, с извесне временске

<sup>1</sup> Научни саветник, Институт за међународну политику и привреду, Београд. Е-mail: dimitrijevicd@diplomacy.bg.ac.rs

<sup>2</sup> Душко Димитријевић, *Државне границе након сукцесије СФР Југославије*, Институт за међународну

дистанце, тешко је не отети се утиску да су њена мишљења имала кључни утицај на питања наслеђивања државних граница СФР Југославије и утврђивања нових граница између држава сукцесора. Препоруке садржане у тим мишљењима отворила су многа међународноправна питања, између осталих и питање редеофинисања постојећих правила и принципе међународног права у односу на територијални положај и статус граница између административних јединица након распада сложених или композитних федералних држава. Подсећања ради, Арбитражна комисија је, полазећи од ставова заузетих у одлукама Уједињених нација којима се гарантовала заштита територијалног интегритета нових држава на подручју СФРЈ, у мишљењу број 2, лимитирала домет права самоопредељења у „контексту нејасне и нестабилне ситуације“. Потом, Арбитражна комисија је подвукла и значај правила о очувању граница које постоје у тренутку стицања независности (*uti possidetis juris*).<sup>3</sup> Сходно наведеном становишту, а у циљу превазилажења политичке кризе, Арбитражна комисија је у свом следећем мишљењу (број 3), закључила да, „ако се не договори супротно, раније границе попримају карактер граница које штити међународно право“. Овакав закључак Комисије произлази из тумачења принципа о поштовању територијалног *statusa quo* и нарочито, принципа *uti possidetis juris qui*, који, иако првобитно признат приликом решавања проблема деколонизације у Америци и Африци, данас има општи карактер саобразно ставу Међународног суда правде изнетог у одлуци од 22. децембра 1986. године, поводом граничног спора између Буркине Фасо и Републике Мали.<sup>4</sup>

политику и привреду, 2012, стр. 183-188.

<sup>3</sup> Мишљење Арбитражне комисије бр. 2, уследило је поводом питања председника Конференције за имплементацију мира у Југославији - лорда Карингтона, о праву српског становништва на самоопредељење у Хрватској и Босни и Херцеговини. Комисија је изнела становиште да, „у тренутној фази развоја међународно право не прецизира све последице права на самоопредељење. Но, ипак, ма какве биле околности, право на самоопредељење не може довести до измена граница које постоје у тренутку независности (*uti possidetis juris*), осим у случају да заинтересоване државе супротно договоре“. Видети: "Conference of Yugoslavia, Arbitration Commission Opinions, nos. 1-10", *International Law Reports*, Grotius Publication Limited, Cambridge, 1993, vol. 92, pp. 167, etc.

<sup>4</sup> Прегледом наведене одлуке већа Међународног суда правде којим је председавао судија Mohammed Bedjaoui, може се утврдити да се на основу специјалног споразума од 16. септембра 1983. године, између парничних страна: Буркине Фасо (бивше Горње Волте) и Републике Мали (бившег француског Судана), примењује искључиво принцип о непроменљивости граница наслеђених из доба колонизације, а који се ослања на принцип наведен у Резолуцији Организације Афричког Јединства из Каира из 1964. године. Сматрајући да принцип *uti possidetis* нема карактер посебног правила, већ да представља општи принцип који је логично повезан са стицањем независности, Суд је у ствари нагласио чињеницу да су нове афричке државе поштовале административне границе и границе које су установиле колонијалне власти, с тим да таква пракса није ограничена у погледу доприноса постепеном настанку обичајног правила међународног права. Суд је констатовао да принцип надмоћно покрива правну празнину до успостављања ефективне власти као основе суверенитета. Његов примарни циљ јесте да обезбеди територијалне границе које постоје у моменту стицања независности. Када су ове делимитиране од стране истог суверена између колонија или различитих административних целина, онда се примена принципа огледа у претварању административних граница у међународне границе, а што се и десило у конкретном случају поводом стицања независности наведених француских територија у Западној Африци. Применом принципа *uti possidetis juris* спречава се да братоубилачке борбе доведу у опасност независност и стабилност нових држава. Имајући у виду његову улогу у обезбеђењу стабилности (и када дође у конфликт са правом на самоопредељење), принцип ће бити најмудрији курс који показује промишљеност афричких држава да очувају територијални *status quo*. Коначно, и поред чињенице да су стране у спору захтевале да Суд спор реши на основу принципа о

Становиште о прихватању административних, односно унутрашњих граница за међудржавне границе „које штити међународно право“, чија диспозитивност произлази из факта да исте према мишљењу Комисије, представљају „демаркационе линије које ће моћи да се мењају путем слободног и међусобног договора“, додатно је потврђено кроз тумачење принципа о поштовању територијалног *statusa quo*, који је био прописан у Уставу СФР Југославије из 1974. године. Наиме, Уставом СФРЈ била је обезбеђена непроменљивост унутрашњих граница без слободно изражене сагласности федералних јединица.<sup>5</sup> Констатујући да у условима оружаног сукоба не постоји сагласност воља сукобљених страна око утврђивања међудржавних граница, Арбитражна комисија је, с једне стране, привремено скинула ово питање с дневног реда, док је с друге стране очувала територијални *status quo* новонасталих држава у њиховим међусобним односима. Иако се трудила да истакне сигурносну функцију усвојеног принципа у условима у којима би могло доћи до распламсавања оружаних сукоба који би довели у опасност тек стечену државну независност, Комисија није успела зауставити негативне последице заоштравања политичке кризе на терену. Томе је свакако допринео и њен неуједначен став према остваривању права на самоопредељење коме је у случају отцепљења Хрватске и Босне и Херцеговине дала секундарно значење у односу на прихваћени принцип о непроменљивости граница. Доприносећи процесу „замрзавања“ постојећег територијалног стања у моменту стицања независности, Арбитражна комисија није решила питање дефинитивног разграничења између држава сукцесорки СФР Југославије.<sup>6</sup> Ово отуда, што примена принципа *uti possidetis* између држава сукцесорки СФРЈ превазилази његову правну природу и политичку сврху и што непроменљивост граница није и не може бити само апстрактна правна формула која се аналогијом извлачи и примењује кад год неки територијални ентитет затражи статус државе.<sup>7</sup>

Уважавајући чињеницу да је принцип *uti possidetis* приликом процеса деколонизације добио једно опште значење, основ за примену принципа

---

непромењивости граница наслеђених из доба колонијализма (*uti possidetis iuris*), са извесношћу се може стећи утисак да је Суд прибегао његовој примени кроз примену принципа правичности *infra legem*. Видети: "Case Concerning the Frontier Dispute" (Burkina Faso v. Republic of Mali), Judgment of 22 December 1986, *International Court of Justice Reports*, 1986, § 20, 21, p. 565; Case Summaries, para 1–15; 20–26. Alain Pellet, "The Opinions of the Badinter Arbitration Committee: A Second Breath for the Self-Determination of Peoples", *European Journal of International Law* 1992, pp. 178–185.

<sup>5</sup> Устав СФР Југославије, члан 5, алинеја 2. и 4. Видети: *Службени лист СФРЈ*, бр. 9/1974.

<sup>6</sup> Примена принципа *uti possidetis* у случају бивше Југославије, била је несрећна и потпуно непримерена. Несрећна због тога, што је дошла пре признања независности сецесионистичких република и што је, као таква, контрадикторна са одлуком Међународног суда правде у случају граничног спора између Буркине Фасо и Малија која потврђује могућност примене принципа тек након стицања независности и неретроактивно. Непримерена је због тога, што је случај СФРЈ ставила у квази-колонијални контекст, што је било потпуно страно интересима свих конститутивних народа бивше Југославије. Ако се сматрало да ће принцип бити у функцији осигурања мира, таква процена очигледно да је била погрешна. Видети: Constantine Antonopoulos, "The Principle of *Uti Possidetis Iuris* in International Law", *Revue Hellénique de Droit International*, 1996, vol. 49, n° 1, pp. 83, etc.

<sup>7</sup> Santiago Torres Bernardes, "The 'Uti Possidetis Principle' in Historical Perspective", *Völkerrecht zwischen normativen Anspruch und politischer Realität*, Festschrift für Karl Zemanek, Duncker & Humblot, Berlin, 1994, pp. 435, etc. Steven Ratner, "Drawing a Better Line: *Uti Possidetis* and the Borders of New States", *American Journal of International Law*, 1996, vol. 4, n° 90, p. 613.

у случају распада СФРЈ остао је правно мањкав. Случај настанка нових независних држава у процесу деколонизације и нових држава насталих сукцесијом СФР Југославије која је била стари субјект међународног права и једна од држава оснивача Уједињених нација, међусобно се не може поистоветити. С обзиром да се ефективност државне власти за време и након стицања независности цени у светлости стварних догађаја, који би *inter alia*, требало да потврде постојање права, јасно је да је случај сукцесије СФРЈ изазвао далеко комплексније последице у односу на последице које су настале приликом повлачења колонијалних сила из Јужне Америке, Африке и Азије. Те последице укључивале су решавање мноштва проблема повезаних са остваривањем права на самоопредељење, али и обезбеђењем територијалног интегритета и политичке стабилности нових држава, регулисањем судбине „старих“ и „нових“ мањина, обезбеђењем неповредивости наслеђених државних граница према старим суседима, и дефинисањем нових граница између држава сукцесорки СФР Југославије.<sup>8</sup> Коначно, на примеру Југославије међународно право је доживело својеврсни тест будући да претварање административних граница у државне *via facti*, представља једну презумпцију која нема апсолутно правно дејство *ratione temporis*. По природи ствари, принцип о непроменљивости граница *uti possidetis* суспендује дејство територијалног *iustus titulus* до момента његове формално-правне конвалидације (*presumptio iuris tantum*), што је у случају држава сукцесорки СФРЈ потврђено постојањем међусобних територијалних захтева, односно захтева за утврђивањем или исправком граничних линија чији ће крајњи ефекат бити исказан у спремности заинтересованих страна да прихвате ваљани правни основ поседовања територије. У постјугословенској пракси то је најјасније очитовано на примеру разграничења између Босне и Херцеговине и Црне Горе, чему ћемо иначе најпре посветити и пажњу, да би у другом делу студије дали приказ отворених граничних питања између Босне и Херцеговине и Србије, односно Босне и Херцеговине и Хрватске.

## 2. РЕГУЛИСАЊЕ ГРАНИЦЕ ИЗМЕЂУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И ЦРНЕ ГОРЕ

Стицањем независности, Црна Гора и Босна и Херцеговина нису одмах покренуле питање међудржавног разграничења. У политичкој јавности Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске међутим, провејавали су годинама разноврсни територијални захтеви који су се ослањали на историјска права Босне и Херцеговине међу којима је био најгласнији онај

<sup>8</sup> У случају „фризираних“ државних граница СФРЈ, које су постале државне границе нових држава, питање њихове ревизије или поновне делимитације се у овом тренутку не поставља. Било какви унилатерални и насилни акти држава сукцесора или старих суседа Југославије, којима би се вршила ревизија већ утврђених државних граница, покренула би по природи ствари, механизам колективне безбедности из Главе VII Повеље Уједињених нација. Па и поред тога, у неким суседним земљама оживљавају стари ревизионистички захтеви око питања дерогације граничних споразума са Југославијом чију су обавезу поштовања прихватиле све државе наследнице бивше СФРЈ.

за ретроцесијом подручја Суторине која је, са подручјем Игала и Њивица, наводно, усменим договором највиших републичких функционера уступљена Црној Гори по завршетку Другог светског рата.<sup>9</sup> Поводом наведеног захтева, истицано је, и да је ово подручје уступљено за села источно од реке Сутјеске – Маглић, Крушево и Вучево. У ранијој анализи међурепубличког разграничења, већ је поменуто да су подручја Крушева и Вучева за време рата и окупације била припојена Црној Гори у чијем су саставу остала и по ослобођењу Југославије. Одлуком Народне Скупштине ФНРЈ од 27. маја 1945. године, подручја су уступљена НР Босни и Херцеговини. У доступним правно-историјским изворима међутим, није пронађен податак да је уступање подручја праћено територијалним компензацијама Црној Гори.<sup>10</sup> Председништво Народне скупштине Босне и Херцеговине усвојило је 29. августа 1945. године, Уредбу о одређивању подручја народних одбора и установљавању седишта месних народних одбора, којом су из требињског округа издвојене Суторина и Крушевица.<sup>11</sup> Законом о административно-територијалној подели Црне Горе из 1947. године, подручје Суторине са излазом на Јадранско море у Бококоторском заливу у дужини од 7 киломера, заједно са Игалом, Сушћепаном, Пријевором, Ратишевином и Крушевицама, ушло је у састав НР Црне Горе. Тиме је, на посредан начин и без учешћа савезних органа власти ФНРЈ, дошло до утврђивања унутрашње административне границе раздвајања Црне Горе са НР Босном и Херцеговином и до проширења црногорске територије за око 75 квадратних километара.<sup>12</sup> Без обзира на наведени недостатак у погледу правног основа стицања територије, званичне власти Босне и Херцеговине и Црне Горе након сукцесије СФРЈ, нису узеле у разматрање овај проблем већ су прихватиле мишљење Арбитражне комисије Конференције за бившу Југославију, о претварању републичких граница у међудржавне, чиме су по аутоматизму потврдиле затечено фактичко стање, искључивши проблем Суторине из преговарачког процеса о дефинисању државне границе.<sup>13</sup>

<sup>9</sup> Према наводима изнетим у јавности, Клек и Суторина су од 1918. године, припадале Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Стање је трајало до 1921. године, када је Видовданским уставом Југославија подељена на 33 области. Енклава Клек и Суторина биле су у саставу Мостарске области. Након тога, 1929. године, Суторина се нашла у саставу Зетске бановине, у склопу Требињског среза. На заседањима АВНОЈ-а није се расправљало о границама. То питање отворено је у фебруар 1945. године. Секретар Председништва АВНОЈ-а Миле Перуничић, предложио је као критеријум за границе Босне и Херцеговине стање одређено Берлинским конгресом 1878. године. По том критерију Неум и Суторина припале би Босни и Херцеговини. У мају 1946. године, секретар Скупштине ФНРЈ упутио је допис федералним јединицама да могу извршити корекције граница и о томе Скупштини доставити предлоге и документацију. Међутим, о евентуалним преговорима о разграничењу између Босне и Херцеговине и Црне Горе од 1945. до 1947. године, нема писмених трагова. Непосредно након Другог светског рата, Босна и Херцеговина је на географским картама приказивана с излазом на море у Бококоторској код Суторине. Видети: Internet: <http://bosnahistorija.16.forumer.com/a/posts.php?topic=3901&start=>

<sup>10</sup> *Службени листи ФНРЈ*, бр. 50/1949.

<sup>11</sup> *Службени листи БиХ*, бр. 13/1945.

<sup>12</sup> Nedim Tuno, Admir Mulahusić, Mithad Kozličić, Zvonko Orešković, „Rekonstrukcija granice Sutorinskog izlaza Bosne i Hercegovine na Jadransko more korištenjem starih geografskih karata”, *Kartografija i geoinformacije*, 2011, vol. 10, n° 16, str. 31.

<sup>13</sup> Покушај политизације овог питања догодио се у Заступничком дому Парламентарне скупштине Босне



У циљу регулисања отворених граничних питања, Црна Гора и Босна и Херцеговина формирале су комисије које су од 2008. до 2014. године радиле на припремама за закључење Уговора о дефинисању државне границе. Две стране су, 23. децембра 2009. године, у Сарајеву, парафирале текст Уговора о државној граници показујући спремност да сва отворена гранична питања регулишу путем преговора. Између страна на експертском нивоу формирано је заједничко тело надлежно за усаглашавање ставова око идентификације и описа граничне линије. Заједничко радно тело на састанку одржаном у Сарајеву, 31. маја 2011. године, усагласило је гранична линија у дужини од 242 километра.<sup>14</sup>

Интензивирањем рада комисија за разграничење у наредном периоду дошло је до видљивих резултата. На састанку одржаном 26. и 27. маја 2014. године у Сарајеву, усаглашена су и парафирана сва гранична документа од стране комисија и стручних група, и то: 1) Уговор о државној граници између Црне Горе и Босне и Херцеговине; 2) Текстуални опис протезања државне границе (прилог бр. 1. Уговора); Топографска карта размера 1:25000 са уцртаном граничном линијом (прилог бр. 2. Уговора). Линија пружања државне границе између две државе уписана је на 19 топографских карата, према важећим подацима у катастру, са списком координата свих преломних тачака, од тромеђе Црне Горе, Босне и Херцеговине и Србије на северном делу, до тромеђе Црне Горе, Босне и Херцеговине и Хрватске на јужном делу.<sup>15</sup> Након што су Црна Гора и Босна и Херцеговина утврдиле предлог Уговора о државној граници, текст Уговора свечано је потписан у Бечу 26. августа 2015. године под покровитељством Европске уније.<sup>16</sup>

### 3. ОТВОРЕНА ГРАНИЧНА ПИТАЊА ИЗМЕЂУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И СРБИЈЕ

Убрзо након сукцесије СФРЈ и обостраног међународног признања, Босна и Херцеговина и Србија исказале су спремност за поштовањем територијал-

---

и Херцеговине 2014. године, пошто је изнет предлог резолуције о Суторини од стране представника Социјалдемократске странке, исти није прошао парламентарну процедуру и био је одбачен. Видети Интернет: <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/558813/Nije-usvojena-rezolucija-o-Sutorini>.

<sup>14</sup> Експертска група Босне и Херцеговине покренула је међутим овом приликом и питање разграничења катастарске општине Стрчање у општини Пљевља и катастарских општина Брусна и Слатина у Босни и Херцеговини. На спорном подручју Босна и Херцеговина је истакла захтев заснован на катастру непокретности који је настао на основу аерофотограметријског снимања током 1978. године. Црна Гора је заступала становиште да јој ова територија припада на основу записника из 1953. године, којим је између страна потврђена линија разграничења. Ради релаксације овог спорног питања, Босна и Херцеговина и Црна Гора у међувремену изразиле су спремност да развијају различите облике прекограничне сарадње, те су у ту сврху потписале Споразум о одређивању граничних прелаза и Споразум о пограничном промету 7. октобра 2010. године.

<sup>15</sup> Протокол о одређивању тачака на тромеђи потписан је у Сарајеву 2. октобра 2003. године. Њиме су одређене граничне тачке на северној и јужној тромеђи између Црне Горе, Србије и Босне и Херцеговине, и између Црне Горе, Босне и Херцеговине и Хрватске.

<sup>16</sup> За текст Уговора о граници између Црне Горе и Босне и Херцеговине видети Интернет: [http://www.google.rs/url?url=http://www.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx%3Frid%3D213115%26rType%3D2&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ved=0CCUQFjADOApqFQoTCODvvoL3\\_sgCFYrWLAodEIQPLA&usg=AFQjCNGD1DDt089-nRC2zoDw\\_ZaJ1XOLQ](http://www.google.rs/url?url=http://www.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx%3Frid%3D213115%26rType%3D2&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ved=0CCUQFjADOApqFQoTCODvvoL3_sgCFYrWLAodEIQPLA&usg=AFQjCNGD1DDt089-nRC2zoDw_ZaJ1XOLQ).

ног *statusa quo*, стипулисаног у одредбама члана 10. Дејтонског мировног уговора од 21. новембра 1995. године.<sup>17</sup>

Званични преговори око уређења границе између Србије и Босне и Херцеговине започети су посредством међудржавне комисије 27. априла 2001. године.<sup>18</sup> Као полазна основа послужила је делимитација извршена након Другог светског рата, када је повучена линија разграничења Мачванског среза, по премерима из периода од 1920. до 1923. године, и на основу описа који је саставила мешовита комисија представника Аустро-Угарске и Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. У премерима на терену извршеним током 1967. и 1982. године, описана граница нашла се и у картама, док је имовинскоправно разграничење унето у записнике граничних општина. Онако како је описана, линија разграничења између Србије и Босне и Херцеговине иде од ушћа Дрине у Саву код Босанске Раче на северу, до села Поблаћа на тромеђи Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине, на југу.<sup>19</sup> Највећим делом реч је о природној граници јер је линија разграничења представљена током реке Дрине у северном делу, и побрђем старовлашких планина, од Таре и Звијезде до Јаворја и Ковача у јужном делу.<sup>20</sup>

Протеком времена, због меандрисања реке Дрине, дошло је до одређеног померања граничне линије тако да се на територији Босне и Херцеговине нашло земљиште које припада месту Бадовинци, катастарске општине Богатић из Мачванског округа. Уз наведени проблем, у међусобним односима поставља се и питање босанске енклаве величине око 400 хек-

<sup>17</sup> Чланом 10. Општег оквирног споразума о миру у Босни и Херцеговини потписаног у Паризу 14. децембар 1995. године (којем је претходио Дејтонски уговор о миру парафиран 21. новембра из 1995. године), Република Босна и Херцеговина и Савезна Република Југославија међусобно су признале једна другу као суверене независне државе у оквиру њихових међународно признатих граница. Видети: "General Framework Agreement (Dayton Agreement)", *International Legal Materials*, 1996, vol. 35, p. 75.

<sup>18</sup> До усаглашавања текста међудржавног Уговора о државној граници дошло је у децембру 2002. године, када је на заседању међудржавне комисије усвојен и предлог Споразума о поједностављеном промету људи и робе на граничним прелазима Увац–Увац и Ваган–Устибар. Видети: *Службени лист Србије и Црне Горе, Међународни уговори*, бр. 6/2005. Такође, тада су верификовани и Споразуми о одређивању граничних прелаза и о пограничном саобраћају. Споразум о поједностављеном поступку промета људи и роба на граничним прелазима Увац–Увац и Ваган–Устибар потписан је на заседању Међународног савета две државе у Сарајеву, 24. фебруара 2005. године.

<sup>19</sup> Оквирним споразумом о сливу реке Саве и Протоколом о режиму пловидбе уз Оквирни споразум потписаним у Крањској Гори 3. Децембра 2002. године, као и каснијим њиховим изменама потписаним у Љубљани 2. Априла 2004. године, Словенија, Хрватска, Босна и Херцеговина и СР Југославија уредиле су слободан режим пловидбе на реци Сави за трговачке бродове свих држава. Уједно је потврђено право Босне и Херцеговине и СР Југославије да одреде пловне путеве на Сави и њеним притокама које чине њихову државну границу. Видети: *Службени лист СЦГ, Међународни уговори*, бр. 12/2004.

<sup>20</sup> Граница између Србије и Босне и Херцеговине дуж река Саве и Дрине тзв. плава граница, дугачка је апроксимативно 261,04 км, док је копнена граница дугачка 102,17 км. Видети: *Стратегија интегрисаног управљања границом у Републици Србији*, Влада Републике Србије, 8. новембар 2012, Интернет: [http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti\\_sekcija.php?id=45678](http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=45678). Гранични појас дуж границе Босне и Херцеговине и Србије је претежно планински. Гранична линија води преко високог планинског земљишта, прати ток реке Дрине од подножја планине Деветак све до ушћа у реку Саву. Релеф уз границу са обе стране је до Лознице низијски и добро проходан. Реке Сава и Дрина су јаке водене препреке и преграде. Општа карактеристика долина ових река је кањонски и клисурасти тип којима изводе комуникацијских правци, највећим делом путни и железнички. Видети: Драган Г. Живковић, *Граница-изазов за безбедност*, Војноиздавачки завод, Београд, 2008, стр. 117.

тара на делу катастарске општине Миоче, села Међуречје, општина Рудо, одељене од катастарске општине Међуречје, а која је територијално увучена на подручју општине Прибој у Републици Србији.<sup>21</sup> Историјски посматрајући, ова гранична линија наслеђена је из времена турске владавине Новопазарским санцаком.<sup>22</sup>

Становишта о начину решавања граничних питања између Србије и Босне и Херцеговине, знатно се разилазе. За Србију, део железничке пруге Београд–Бар између села Јабланица у општини Чајетина и Штрпци у општини Рудо (Босна и Херцеговина) у дужини од око 12 км, као и део подручја око хидро-акумулационог комплекса Бајина Башта, има посебан интерес. Србија сматра да није одржива гранична линија на делу проласка железничке пруге преко територије Босне и Херцеговине, нити на подручјима где се налазе објекти хидроелектране, као ни на подручју општина Прибој и Рудо. Линија раздвајања не би требало да пресеца саобраћајне комуникације нити објекте од виталне економске важности које је претходној државној заједници Србија изградила из сопствених финансијских фондова. Србија полаже право по основу откупа земљишта на левој обали реке Дрине, у босанскохерцеговачким општинама Зворник, Братунац, Сребреница, Рогатица и Вишеград, које је у току градње хидроелектрана на Дрини било потопљено и претворено у акумулационо језеро. Хидроелектране „Зворник” и „Бајина Башта” у власништву су Републике Србије, односно њеног јавног предузећа „Електропривреде Србије”, а чињеница да ове електране данас пресеца матица која води средином тока Дрине, не би смео да доводи у питање стечена имовинска права. Проблем је нарочито изражен код хидроелектране „Бајина Башта”, чији се генератори налазе на територији суседне државе. Ако би се усвојио изнети предлог Србије, онда би нова гранична линија допринела бољој добросуседској сарадњи, али комуникацији локалног становништва у граничном областима општина Прибој и Рудо које је посматрајући географски, економски и културно – најтешње повезано.

У међусобним преговорима, Србија је упутила Босни и Херцеговини предлог да се, уместо граничне линије на планини Бич, повуче гранична линија средином тока реке Лим од ушћа Увца до села Сјеверина, тако

<sup>21</sup> Својевремено је, 1946. године, председник Владе НР Србије Благоје Нешковић, тражио од савезних власти да реше ове проблеме пишући: „Оваква граница је својевремено обележена искључиво из стратегијских разлога. Отуда се и данас села: Мокре Ноге (Мокронози), Устибар, Међуречје, Миоче, Дула, Булатовићи, Кнегиња, Трнавци, Плана, Ланишта, Секоруша, Равно, Дубац, Бијело Брдо, Цигла и Штрпце налазе административно у саставу Среза вишеградског (НР БиХ) иако су у непосредној близини Прибоја са којим су најтешње повезана географски, природно, саобраћајно и културно. Поједина од ових села удаљена су од Прибоја свега један километар. Становништво тих села служи се искључиво прибојском пијацом за размену својих производа, и тражи да се прикључи Срезу прибојском, односно НР Србији (...). Узевши у обзир предложене измене, граница НР Србије према НР БиХ треба да буде оваква (...).” Нешковићев предлог није прошао тада, а ни каснијих година нико није узимао у обзир озбиљне бројне проблеме житеља пограничних села. Посебан проблем представља чињеница да је више од две трећине општине Прибој повезано са средиштем путем који пролази делом босанске територије. То је и разлог што поред граничног прелаза на Увцу, контрола постоји и у Саставцима. Видети: Дневни лист „Глас јавности”, 27. 08. 1999.

<sup>22</sup> Рајко Голић, „Међуречје – босанска енкалва у Србији”, *Глобус*, Српско географско друштво, 2010, бр. 33, стр. 133–146.



да руђанска села на левој страни Лима, Устибар, Миоче и Мокронози, припадну општини Прибој којој и иначе природно и економски гравитирају. Поменути предлог у састав Србије ушла би и садашња босанска енклава Међуречје у прибојској месној заједници Саставци. На тај начин у великој мери био би решен проблем саобраћајне одсечености око две трећине територије општине Прибој од центра општине, као и економски и административни проблеми који произлазе из постојећег стања. У случају прихватања наведеног предлога, Србија је спремна да Босни и Херцеговини понуди одговарајућу територијалну компензацију, по принципу „метар за метар квадратни земљишта истог квалитета“. Тако се, на име компензације Босни и Херцеговини нуди шумско земљиште које је истог квалитета као и земљиште које би она уступила Србији. На подручју које би било уступљено Босни и Херцеговини не живи велики број становништва, што у крајњем не би имало негативних реперкусија у погледу миграција. На сличан начин, разменом територије и акваторије, могла би бити решена и остала територијална питања, чиме би поступак разграничења био дефинитивно окончан. Код хидроелектрана „Зворник“ и „Бајина Башта“ Србија је изнела предлог да се државна граница са средине речног корита помери на леву обалу Дрине, 300 метара низводно и 200 метара узводно од ових објеката, како би се они нашли на њеној територији. Заузврат, Босни и Херцеговини понуђена је одговарајућа површина реке Дрине која тренутно припада Србији. Наведеним предлогом на појединим речним секторима дошло би до померања границе према десној обали Дрине у корист Босне и Херцеговине. У погледу регулисања дела железничке пруге Београд–Бар између села Јабланица у општини Чајетина и Штрпци у општини Рудо, Србија је предложила да се гранична линија повуче дуж пруге, уз територијално компензирање Босне и Херцеговине на неком другом потезу који би био договорно утврђен. Разлог за давање поменутог предлога је, што би измештање железничке пруге код села Штрпци на територију Србије био технички компликован и финансијски скуп пројекат. У том погледу, Србија је за четири спорне граничне тачке предложила размену земљишта и акваторијалних површина величине од око 40 километара квадратних. Са друге стране, босанска страна инсистира да се државна граница утврди постојећом демаркационом линијом рубних катастарских општина, пошто она представља административну границу која је постојала у тренутку међународног признања Босне и Херцеговине. Босна и Херцеговина предлаже и да се граница одреди стварањем узаног коридора кроз територију Србије, којим би енклава Међуречје добила директну физичку везу са територијом општине Рудо. Коначно, Босна и Херцеговина не искључује могућност да се након потписивања уговора о протезању и опису државне границе приступи преговорима о евентуалним корекцијама границе и размени одређених подручја.<sup>23</sup>

<sup>23</sup> Марија Ђирковић, Рајко Голић, „Проблем границе између Србије и Босне и Херцеговине код насеља Саставци“, *Collection of Papers*, Geographical Institute „Jovan Cvijić, 2007, n° 57, стр. 331.

#### 4. ОТВОРЕНА ГРАНИЧНА ПИТАЊА ИЗМЕЂУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И ХРВАТСКЕ

Гранични проблем између Босне и Херцеговине и Хрватске постоји у погледу речне аде коју је направила река Уна и њена притока Унчица на делу издељене Костајнице. Хрватска је у претходном периоду од распада СФРЈ захтевала да јој Босна и Херцеговина уступи око 40 хектара земљишта у енклави Унчице, а тај свој захтев засновала је на чињеници да граница иде притоком Унчицом, а не матицом главног тока реке Уне, и да спорно земљиште према катастарском премеру припада Хрватској.<sup>24</sup> Овом предлогу супротставила се Република Српска као ентитет унутар Босне и Херцеговине инсистирајући на доследној примени решења постигнутог Дејтонским мировним уговором из 1995. године, којим је одређено да разграничење иде „природним током реке Уне“. У том смислу истиче се и да гранична линија између две државе није случајно повучена у Дејтону у складу са међународним принципом о повлачења граница на пловним рекама које протичу кроз две или више држава или чине саму границу између држава, а за које је међународно право установило принцип матице, односно линију средине речног тока (*nem. Thalweg, fr. fil de l'eau, eng. mid-channel*).<sup>25</sup> Према становишту Републике Српске, принцип средине речног тока требало би применити на потезу села Ивањска на ушћу Уне у Саву, а као што је то урађено и на самој реци Сави. Како катастарска граница између Босне и Херцеговине и Хрватске у подручју Уне прелази час на једну, час на другу страну и то на укупно деветнаест различитих места, катастарска граница не може бити меродаван критеријум код утврђивања државне границе.<sup>26</sup> Граница која би ишла средишним каналом Уне и одводним каналом или кинетом на Сави, представљала би гаранцију за стабилне односе између суседних држава јер омогућава економичније успостављање, одржавање и коришћење границе, те ефикаснију одбрану од утицаја високих водних сливова Саве и Уне. С обзиром да на земљишним поседима с обе

<sup>24</sup> Одлуком Савета министара БиХ од 22. јула 2002. године, гранични прелаз између Хрватске и БиХ код Српске Костајнице остаје на месту које је одредила мисија УН у БиХ до коначног договора две стране. Видети: Дневни лист „Политика“, 23. 07. 2002.

<sup>25</sup> Принцип матице у међународној пракси познат је још од Средњег века. Thalweg је елабориран на Конгресу у Раштату 1797. године. Међународноправно је освештан у Луневилском уговору од 9. фебруара 1801. године, где је послужио као ослонац за поделу Рајне између Немачке и Француске. Thalweg се показао као најбољи критеријум у погледу низводног саобраћаја, кад је водостај на пловној реци најнижи. Од овог правила има изузетака који настају из два разлога. Најпре, матична линија се различито дефинише у доктрини и пракси. Обично се сматра да је то непрекидна линија која спаја најдубља места у речном кориту. Други разлог је, што је ток многих река несталан, те долази до промена у положају матице. Због тога се понекад одређују стална периодична мерења ради тачног утврђивања положаја средње матичне линије. Видети: Милан Бартош, *Међународно јавно право*, Београд, Култура, 1956, књига друга, стр. 25-26; James Wilford Garner, "The Doctrine of Thalweg", *British Year Book of International Law*, 1935. n° 16, p. 177; Ruiz Fabri, "Regles coutumieres generales et droit international fluvial", *Annuaire Français de Droit International*, 1990, p. 818.

<sup>26</sup> Ни једна катастарска граница бивших премјера уз ријеку Уну није била републичка административна граница, већ је та граница између Босне и Херцеговине и Хрватске кроз вјекове била ријека Уна. Видети: Владимир Лукић, „Конфликтност Авнојевских граница“, у: Змаго Јелинич (ур.), *О сукцесији Јагранској мора и о границама унутар бивше СРФ Југославије*, СНС Словенија, Институт за новију историју, Љубљана–Београд, 20. септембар 2003.

стране Уне постоји власништво друге стране, те да нема неких насеља и развијене инфраструктуре изузев старог града у Костајници који је историјски посматрајући био под различитим суверенитетима, не постоје неке озбиљније препреке да се разграничење између Хрватске и Босне и Херцеговине изврши средином тока Уне. У помоћ наведеној аргументацији истиче се и званичан опис административне границе на реци Уни какав је постојао у бившој Југославији, а који је прихваћен од тадашњих републичких власти и који је био званично објављен у Службеном листу Народне Републике Босне и Херцеговине 14. августа 1959. године.<sup>27</sup> Наведени документ делом је апострофиран у решењу прихваћеном у Уговору о граници који су две стране потписале 30. јула 1999. године. Међутим, због упорног инсистирања Хрватске на уступању земљишта у енклави Унчице, а потом и померања граничне линије дуж њеног тока, поменути Уговор остао је нератификован све до данашњег дана. У циљу превазилажења постојећег граничног проблема Босна и Херцеговина и Хрватска потписале су у јуну 2004. године, Уговор о успостављању граничног прелаза, чиме је отворена граница код Костајнице.<sup>28</sup>

„Посебан гранични проблем између Хрватске и Босне и Херцеговине постоји на подручју полуострва Клек у близини Неума где Босна и Херцеговина територијално излази на Јадранско море. Од потписивања тзв. Вашингтонских споразума о конфедералним везама 18. марта 1994. године, у којим су садржани текстови Споразума о приступу Федерације Босне и Херцеговине Јадранском мору преко хрватске територије и слободном транзиту преко територије Босне и Херцеговине, обе страна континуирано раде на питању разграничења територијалног мора.“<sup>29</sup> Првим Споразумом Хрватска се обавезала да изнајми Босни и Херцеговини део луке Плоче који би имао статус слободне зоне, док се другим, колатералним Споразумом,

<sup>27</sup> Према овом опису административна граница између Босне и Херцеговине и Хрватске кретала се: „Од тромеђе општина Босански Нови и Босанска Крупа и НР Хрватске, која се налази на ријеци Уни на мјесту званом „Тополов Пањ“ граница иде границом између НР Босне и Херцеговине и НР Хрватске до тромеђе општина Босански Нови и Босанска Костајница и НР Хрватске, која се налази на средини ријеке Уне на мјесту гдје се Ђурића поток улијева у Уну. Од тромеђе општина Босанска Костајница, Босански Нови и НР Хрватска, која се налази на средини ријеке Уне на мјесту гдје се Ђурића поток улијева у ријеку Уну, граница иде границом између НР Босне и Херцеговине и НР Хрватске до тромеђе општина Босанска Костајница и Босанска Дубица и НР Хрватска, која се налази на средини ријеке Уне између два бетонска ступа, један на лијевој, а други на десној обали ријеке. Од тромеђе општина Босанска Дубица и Босанска Костајница и НР Хрватска, која се налази на средини ријеке Уне између два бетонска ступа, један на десној, други на лијевој обали ријеке, граница иде границом између НР Босне и Херцеговине и НР Хрватске до тромеђе општина Босанска Дубица и Босанска Градишка и НР Хрватске, која се налази на средини ријеке Саве гдје полски пут избија на ријеку Саву, код ливаде Софтић Смаила из Орахове“. Видети: Владимир Лукић, *ibid.*

<sup>28</sup> Поред наведеног граничног проблема у јавности се помиње и проблем који се односи на разграничење подручја Дубице где је Сава својим током меандрисала, а потом и проблем у вези разграничења на подручју Жељева које је било једно од највећих авио-база бивше Југословенске ратне авијације лоциране између Бихаћа у Босни и Херцеговини и националног парка „Плитвице“ у Хрватској. Видети: Anton Gosar, "Border Puzzle: The Results of Disintegration and EU Integration Processes on the Territory of the Former Yugoslavia", *Euroasia Border Review*, 2012, vol. 3, n° 1, p. 91; Milan Bufon et al. (eds), *The Western Balkans: A European Challenge On the Decennial of the Dayton Peace Agreement*, Koper, Založba Annalese, 2006.

<sup>29</sup> Mladen Klemenčić, Clive Schofield, "Maritime Boundaries Claims and Disputes in the Adriatic Sea", In the "Razor's Edge", Clive Schofield (ed.), 1996, pp. 201–221.

Федерација обавезала да призна неограничени транзит кроз Неум, између источне и западне границе Неума са Хрватском. Потврђујући спремност да своје међусобне односе уреде применом институционалних модела сарадње, те у складу с обавезама преузетим Вашингтонским и Дејтонским мировним Споразумом, Хрватска и Босна и Херцеговина потписале су 11. маја 1996. године, Споразум о посебним односима.<sup>30</sup> Уговори о спровођењу поменутих споразума потписани су истог дана кад и Споразум о посебним односима. С обзиром да су уговори били ограниченог временског трајања, стране су их замениле Споразумом о слободном транзиту преко територије Републике Хрватске у и из луке Плоче и преко територије Босне и Херцеговине у Неуму, који је потписан у Загребу 22. новембра 1998. године.<sup>31</sup> Позивајући се на одредбе Конвенције Уједињених нација о праву мора из 1982. године, затим Конвенције и Статута о међународном режиму морских лука из 1923. године, Хрватска је одобрила Босни и Херцеговини слободан и несметан промет у транзиту у циљу коришћења луке Плоче, док је Босна и Херцеговина одобрила Хрватској слободан и несметан промет у транзиту кроз Неумски коридор. Споразуму закљученом на 30 година нешто касније придодат је и Протокол од 11. децембра 2001. године, који детаљно регулише правни режим транзита и слободне спољнотрговинске зоне у луци Плоче.<sup>32</sup> На наведени начин суседне државе донекле су регулисале постојећи проблем који је постојао због одсечености централног дела хрватске територије са јужним делом и недостатком економски одрживог залеђа једине босанско-херцеговачке луке на Јадрану. Као што је већ поменуто, 30. јула 1999. године, Хрватска и Босна и Херцеговина потписале су Уговор о државној граници који није ступио још на снагу, иако се делом примењује од дана потписивања. Према линији разграничења уцртаној на географским картама, Босни и Херцеговини требало би да припадне део полуострва Клек (Реп) и два мала острва — Велики и Мали Шкољ. Хрватска је наведеним решењем остала пресечена са уским копненим језичком територије Неума, који је уједно прекинуо и континуитет хрватског територијалног мора на Јадрану омогућивши у крајњем, и излазак Федерације Босне и Херцеговине на отворено море. Овакав приступ у складу је са правилом садржаним у члану 7. ст. 6. Конвенције Уједињених нација о праву мора из 1982. године, по којем

<sup>30</sup> "The Agreement on Special Relations between the Republic of Croatia and the Federal of Bosnia and Herzegovina", Background Documents Office of the High Representative and EU Special Representative, Sarajevo, May 12 1999, Internet: [http://www.ohr.int/other-doc/fed-mtng/default.asp?content\\_id=3636](http://www.ohr.int/other-doc/fed-mtng/default.asp?content_id=3636).

<sup>31</sup> *Службени гласник БиХ, Међународни уговори*, бр. 2/2001. Питање статуса Луке Плоче, која би од 1. јула 2013. године требало да постане европска лука, након пропалог покушаја ратификације Споразума у Сабору Републике Хрватске 2003. године, никада није довршено и стављено у контекст билатералних и регионалних односа између Босне и Херцеговине и Хрватске. Изостала су и дипломатска решења иако је решавање проблема стављено у ред приоритета од стране међународне заједнице након стицања независности.

<sup>32</sup> Dragan Bolanča, „Pravni status luke Ploče u sklopu hrvatskih relevantnih propisa i međunarodnog Sporazuma o slobodnom tranzitu kroz teritorij Republike Hrvatske u i iz luke Ploče i kroz teritorij Bosne i Hercegovine u Neumu”, *Pomorski zbornik*, 2001, vol. 39. str. 1–55. Видети: *Службени гласник БиХ, Међународни уговори*, бр. 2/2001.

државе не могу применити систем правих полазних линија на начин којим би одвојиле територијално море других држава од отвореног мора или искључиве економске зоне.<sup>33</sup>

Даљи преговори међутим, нису довели до значајнијих помака, а комисије за разграничење нису урадиле технички део посла у вези са описом и демаркацијом државних граница. Зато су 2001. године покренути нови преговори за закључење анекса Уговора, којим би се уважили захтеви на копненом делу полуострва Клек и начелно прецизирали услови за повлачење граничне линије, као и рокови за његову реализацију. У неким предложеним варијантама, Неум је требало да постане и званично поморска лука Федерације Босне и Херцеговине. Практично би ово решење повлачило примену правила о разграничењу садржаним у Конвенцији Уједињених нација о праву мора, по којима би полазна линија за одређивање територијалног мора могла бити линија која затвара унутрашње морске воде у луци укључујући прикладне тачке на најистуренијим лучким грађевинама или најистуреније тачке на прибрежним острвима.<sup>34</sup> Иако до коначног разграничења није дошло, Уговором о одређивању граничних прелаза од 6. марта 2001. године и Уговором о коришћењу заједничких локација на граничним прелазима од 17. јуна 2002. године, са још три придодата анекса од 5. марта 2003. године, две земље су уредиле погранични режим и заједничке прелазе на локацијама: Метковић-Дољани, Клек-Неум и Затон Доли-Неум.

У наставку преговора, Хрватска је у марту 2006. године, доставила писмено мишљење поводом повлачења граничне линије на подручју Неума. У мишљењу се оспоравају територијална права Босне и Херцеговине на Велики и Мали Шкољ и рт Понта Клек на јужном подручју полуострва Клек у Малостонском заливу с позивом на катастарске премере и историјски стечена права произашла из наводне административно-територијалне поделе у бившој Југославији. Полазећи од затеченог стања након сукцесије СФРЈ, Хрватска је на потезу од острва Водњак код Хвара до рта Произд на Корчули повукла праву полазну линију. Тиме је, а према босанско-херцеговачком схватању, једнострано прогласила своје унутрашње воде, које према Конвенцији Уједињених нација о праву мора морају имати једнак статус као и копнено подручје.<sup>35</sup> С обзиром да су у потписаном Уговору

<sup>33</sup> Budislav Vukas, „Pomorski zakonik Republike Hrvatske i međunarodno pravo mora”, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 2008, vol. 58, br. 1-2, str. 188. У вези са одредбама о унутрашњим водама и територијалном мору садржаним у Поморским законима донетим у Хрватској 1994. и 2004. године, и поменутог решења из Конвенције о праву мора, Будислав Вукас износи закључак: „Правило је јасно: без обзира на потпуно географско удовољавање наших отока да буду основа за равне полазне црте, без обзира на право нешкодљивог проласка које Хрватска јамчи кроз своје унутрашње воде и територијално море свим бродовима који плове према обалама Босне и Херцеговине, без обзира на чињеницу да поморске везе Босне и Херцеговине битно овисе о кориштењу хрватске луке Плоче, Хрватска би морала повићи нове полазне црте које би омогућиле да територијално море Босне и Херцеговине, преко нашег територијалног мора, буде спојено с јадранским водама изван нашег територијалног мора”.

<sup>34</sup> Hugo Caminos, “The Legal Regime of Straits in the 1982 UN Convention on the Law of the Sea”, *Recueil des Cours Académie de Droit International*, 1987, vol. V, tome 205, pp. 9–246.

<sup>35</sup> Према међународном праву није спорно да *унутрашње морске воде* припадају корпусу националних вода унутар копна (*inter fauces terrarum*). Према нису биле предмет свеобухватне кодификације, оне имају нарочит значај за утврђивање правила о ширини територијалног мора. То потврђују обе



о државној граници из 1999. године, садржани готово сви општеважећи међународноправни принципи о међусобном разграничењу, Босна и Херцеговина сматра да нема места одступању у вези повлачења граничне линије на полуострвима Клек и Пељешац. У том смислу она је изнела предлог да се најпре ратификује потписани Уговор о граници који је заснован на чињеницама које је својевремено утврдио и Хрватски хидрографски институт из Сплита, па да се потом приступи евентуалним граничним корекцијама. Босна и Херцеговина није одбацила могућност и да се крене и обрнутим редом, те да се најпре закључи споразум о разграничењу на мору који би се третирао као анекс Уговора о граници. Међутим, и поред таквог босанско-херцеговачког става, Хрватска је исте године, у циљу спровођења сопствене геополитичке стратегије о повезивању хрватске територије од севера до југа, покренула иницијативу за изградњу моста од Комарна до Пељешца. Већ 24. октобра 2007. године, Хрватска је и званично отпочела са градњом Пељешког моста у месту Бријесте. Овај подухват она је образложила територијалном припадношћу вода над којима ће бити изграђен Пељешки мост, а за чију градњу јој не треба посебна сагласност Босне и Херцеговине. Иако гранична линија између Босне и Херцеговине и Хрватске на подручју Неума није утврђена, Хрватска је изнела децидан став да се њено „суверено право тиме не може доводити у питање“.<sup>36</sup> Овакав ригидан приступ наишао је на противљење Босне и Херцеговине због чега је она инсистирала на хитном постизању споразумног решења о спорном делу границе. Уколико би споразум изостао, спор би према њеном схватању ваљало изнети на међународну арбитражу, будући да Босна и Херцеговина не прихвата хрватску аргументацију којом она полаже право да на унилатералној основи затвори део акваторијалног подручја Босне и Херцеговине на Јадранском мору.

Извесни напредак у регулисању међусобних односа повезаних са граничним питањима постигнут је потписивањем Уговора о граничним прелазима,<sup>37</sup> потом Споразума о пограничном саобраћају,<sup>38</sup> као и потписивањем Заједничке изјаве о тумачењу и примени члана 11. Споразума о слободном транзиту преко територије Хрватске у луку Плоче и из ње и пре-

Конвенције о праву мора (Конвенција о територијалном мору и спољњем морском појасу из 1958. године, и Конвенција о праву мора из 1982. године), јер се спољне границе унутрашњих вода по њима, узимају за полазне линије утврђивања ширине територијалног мора. Конкретно мерење међутим, скоро да увек зависи од обалне конфигурације. Видети: John C. Colombos, *The International Law of the Sea*, Longmans, London, 1959, pp. 148, etc.

<sup>36</sup> Међутим, због унутрашњо-политичких разлога, Хрватска је дефинитивно одустала од градње моста 17. маја 2012. године, када је Влада раскинула уговор о његовој изградњи. Хрватска сада планира изградњу путног коридора кроз подручје Неума који би имао исти геополитички циљ као и Пељешки мост. Видети: „Аналитика информативни портал“, <http://www.portalanalitika.me/region-svijet/hrvatska/61131-peljeki-most-otiao-u-istoriju.html>.

<sup>37</sup> *Службени гласник БиХ, Међународни уговори*, бр. 23/2013. Након пријема Хрватске у Европску унију 1. Јула 2013. године, Босна и Херцеговина је потписала Заједничку изјаву којом се обавезала да омогући слободан промет робе Хрватској преко Неумског коридора. Истовремено, Босна и Херцеговина је добила могућност извоза сопствених роба преко луке Плоче који не задовољавају европске стандарде.

<sup>38</sup> *Службени гласник БиХ, Међународни уговори*, бр. 2/2014. Државна комисија за интегрисано управљање државном границом надлежна је да имплементацију наведених уговора којима се регулише питање граничних прелаза и погранични саобраћај.

ко територије Босне и Херцеговине у Неуму 19. јуна 2013. године, а под покровитељством Европске уније.<sup>39</sup>

Међутим, питање међународноправног дефинисања државне границе остало је и даље отворено. Будући да задржавање *statusa quo* не доприноси регионалној стабилности и сарадњи, две државе ће највероватније под притиском сопствене јавности, али и под утицајем међународне заједнице морати убрзати преговарачки процес ради изналажења адекватних и прихватљивих решења. Што се тиче разграничења на Јадранском мору, оно мора бити у духу начела садржаних у Конвенцији Уједињених нација о праву мора. Позитивним приступом у преговорима, биће могуће да стране примене различите методе разграничења — од повлачења средишње линије до метода који почивају на „историјским насловима или посебним околностима“, а чија би садржина и начин имплементирања могли бити унапред одређени. Међутим, док се то не догоди, босанско обално подручје остаје окружено јединственим хрватским унутрашњим водама.<sup>40</sup>

## ЛИТЕРАТУРА

- Alain Pellet, "The Opinions of the Badinter Arbitration Committee: A Second Breath for the Self-Determination of Peoples", *European Journal of International Law* 1992.
- Antonopoulos, Constantine, "The Principle of Uti Possidetis Iuris in International Law", *Revue Hellénique de Droit International*, 1996, vol. 49, n° 1.
- Бартош, Милан, *Међународно јавно право*, Београд, Култура, 1956, књига друга.
- Bolanča, Dragan, „Pravni status luke Ploče u sklopu hrvatskih relevantnih propisa i međunarodnog Sporazuma o slobodnom tranzitu kroz teritorij Republike Hrvatske u i iz luke Ploče i kroz teritorij Bosne i Hercegovine u Neumu“, *Pomorski zbornik*, 2001, vol. 39.
- Bufon, Milan, et. Al. (eds), *The Western Balkans: A European Challenge On the Decennial of the Dayton Peace Agreement*, Koper, Založba Annalese, 2006.
- Camino, Hugo, "The Legal Regime of Straits in the 1982 UN Convention on the Law of the Sea", *Recueil des Cours Académie de Droit International*, 1987, vol. V, tome 205.
- "Case Concerning the Frontier Dispute" (Burkina Faso v. Republic of Mali), Judgment of 22 December 1986, *International Court of Justice Reports*, 1986.
- Colombos, John C., *The International Law of the Sea*, Longmans, London, 1959.
- "Conference of Yugoslavia, Arbitration Commission Opinions, nos. 1-10", *International Law Reports*, Grotius Publication Limited, Cambridge, 1993, vol. 92.
- Ђирковић, Марија, Голић, Рајко, „Проблем границе између Србије и Босне и Херцеговине код насеља Саставци“, *Collection of Papers*, Geographical Institute „Jovan Cvijić“, 2007, n° 57.
- Димитријевић, Душко, *Државне границе након суцесије СФР Југославије*, Институт за међународну политику и привреду, 2012.
- Fabri, Ruiz, "Regles cotumieres generales et droit international fluvial", *Annuaire Français de Droit International*, 1990.

<sup>39</sup> Службени гласник БиХ, Међународни уговори, бр. 21/2013.

<sup>40</sup> Mladen Klemenčić, "Internal Order and Identities of Bosnia and Herzegovina", *Boundary and Security Bulletin*, International Boundaries Research Unit, 2001, vol. 4, n° 4, p. 9.

Garner, James Wilford, "The Doctrine of Thalweg", *British Year Book of International Law*, 1935. n° 16.

"General Framework Agreement (Dayton Agreement)", *International Legal Materials*, 1996, vol. 35.

Gosar, Anton, "Border Puzzle: The Results of Disintegration and EU Integration Processes on the Territory of the Former Yugoslavia", *Euroasia Border Review*, 2012, vol. 3, n° 1.

Голић, Рајко, "Међуречје – босанска енкалва у Србији", *Глобус*, Српско географско друштво, 2010, бр. 33.

Јелинчич, Змаго, (ур.), *О сукцесији Јадранског мора и о границама унутар бивше СРФ Југославије*, СНС Словенија, Институт за новију историју, Љубљана–Београд, 20. септембар 2003.

Klemenčić, Mladen, "Internal Order and Identities of Bosnia and Herzegovina", *Boundary and Security Bulletin*, International Boundaries Research Unit, 2001, vol. 4, n° 4.

Klemenčić, Mladen, Schofield, Clive, "Maritime Boundaries Claims and Disputes in the Adriatic Sea", In the "Razor's Edge", Clive Schofield (ed.), 1996.

Ratner, Steven, "Drawing a Better Line: Uti Possidetis and the Borders of New States", *American Journal of International Law*, 1996, vol. 4, n° 90.

Службени листи ФНРЈ, бр. 50/1949.

Службени листи БиХ, бр. 13/1945.

Службени власник БиХ, Међународни уговори, бр. 2/2001; 21/2013; 23/2013; 2/2014.

Службени листи Србије и Црне Горе, Међународни уговори, бр. 12/2004; 6/2005.

Службена интернет-страница Владе Републике Србије, 8. новембар 2012, Интернет: [http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti\\_sekcija.php?id=45678](http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=45678).

"The Agreement on Special Relations between the Republic of Croatia and the Federal of Bosnia and Herzegovina", Background Documents Office of the High Representative and EU Special Representative, Sarajevo, May 12 1999, Internet: [http://www.ohr.int/other-doc/fed-mtng/default.asp?content\\_id=3636](http://www.ohr.int/other-doc/fed-mtng/default.asp?content_id=3636)

Torres Bernardes, Santiago, "The 'Uti Possidetis Principle' in Historical Perspective", *Völkerrecht zwischen normativen Anspruch und politischer Realität*, Festschrift für Karl Zemanek, Duncker & Humblot, Berlin, 1994.

Tuno, Nedim, Mulahusić, Admir, Kozličić, Mithad, Orešković, Zvonko, „Rekonstrukcija granice Sutorinskog izlaza Bosne i Hercegovine na Jadransko more korištenjem starih geografskih karata", *Kartografija i geoinformacije*, 2011, vol. 10, n° 16.

Уговор о граници између Црне Горе и Босне и Херцеговине, Интернет: [http://www.google.rs/url?url=http://www.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx%3Frid%3D213115%26rType%3D2&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ved=0CCUQFjADOApqFQoTCODvvoL3\\_sgCFYrWLAodEIQPIA&usg=AFQjCNGD1DDt089-nRC2zoDw\\_ZaJJ1XOLQ](http://www.google.rs/url?url=http://www.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx%3Frid%3D213115%26rType%3D2&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ved=0CCUQFjADOApqFQoTCODvvoL3_sgCFYrWLAodEIQPIA&usg=AFQjCNGD1DDt089-nRC2zoDw_ZaJJ1XOLQ)

Устав СФР Југославије, Службени листи СФРЈ, бр. 9/1974.

Vukas, Budislav, „Pomorski zakonik Republike Hrvatske i međunarodno pravo mora", *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 2008, vol. 58, br. 1-2.

Живковић, Драган Г., *Граница - изазов за безбедност*, Војноиздавачки завод, Београд, 2008.

## OPEN BORDER ISSUES OF BOSNIA AND HERZEGOVINA TO NEIGHBORING STATES – 20 YEARS AFTER DAYTON AGREEMENT

### ABSTRACT

*Despite the fact that they expressed readiness to respect the territorial integrity of Bosnia and Herzegovina, agreed the provisions of Article 10 of the Dayton Peace Agreement of 21 November 1995, the neighbouring states of Bosnia and Herzegovina - Serbia, Croatia and Montenegro are not automatically recognized application of the decolonization principles uti possidetis juris, the principle of converting administrative borders into state borders. The application of this principle in the case of Yugoslavia stemmed from the recommendations of the Arbitration Commission of the Conference on the former Yugoslavia and on the basis of a narrow interpretation of the jurisprudence of the International Court of Justice from which interpretation is the analogy drawn meaningful rule that, in the absence of compromise solutions, inter-republic boundaries between the republics must be considered for the state border. This practically framed territorial status quo of new states in the former Yugoslavia and legally "frozen" existing effective state after its dissolution. Although the above solution adopted for safety reasons and on the basis of decisions of the competent organs of the United Nations, the principle of uti possidetis juris not fully able to reconcile the different positions of the states successor of former Yugoslavia on determining the boundary line. It is, in many ways reflected on the example of Bosnia and Herzegovina in comparison with her neighbouring states, where it is evident that there are still open border issues and where it would be logical that these problems with the application of all relevant rules and principles of international law solve as soon as possible and in an appropriate manner.*

**Keywords:** Delineation, Bosnia and Herzegovina, the Dayton agreement, International law.